

3.1.Introducció

La BARCELONA IL·LUSTRADA I INDUSTRIAL (1719-1859)

En aquest període compres entre el final de la guerra de Successió (1719) i l'enderrocament de les muralles (1859) Barcelona experimentarà importants transformacions polítiques, econòmiques i socials que es reflexaran en el seu espai urbà.

La construcció de la Ciutadella i la refortificació de la ciutat i del castell de Montjuïc convertiran la ciutat en una plaça forta.

La reactivació del comerç amb Amèrica obliga a endegar el port i construir el barri de la Barceloneta. A l'interior de muralles les activitats artesanies donarien pas a mitjans segle XVIII a les manufactures i a partir del 1832 a les primeres indústries que empraren vapors. La immigració començava a arribar amb força a la ciutat i la demanda de nous habitatges provoca, juntament amb les fabricues, la densificació i insalubritat de l'espai urbà.

Tot i que la ciutat perdé el Consell de Cent, es reorganitzaren els òrgans de govern municipal i les noves autoritats desenvoluparen un seguit de millores urbanes.

S' introduïren mesures de caràcter urbanístic, higiènic i sanitari. A partir del 177.. es començaren a controlar les alçades de les construccions Es millorà la portada d'aigües construint-se noves font públiques, es tancaren els fossars de les esglésies i parròquies i es construí un cementiri fora muralles –l'actual Cementiri del Poblenou -. S'instal·len safareigs públics i naixeren les primeres cases de banys de titularitat privada.

En paral·lel es milloraren els camins exteriors i es bastaren passeigs arbrats (passeig de gràcia així com jardins com l'explanada i llocs d'esbarjo a Montjuïc). A l'interior de la ciutat s'ordenà la Rambla com a passeig on s'hi construïren palaus nobiliaris i burgesos que feien costat els convents que hi restarien fins a la desamortització quan es transformaren en equipaments; al mateix temps s'obriren nous carrers (carrer Nou carrer Ferran, carrer de Jaume I, i carrer princesa) pel mig de la trama medieval.

Les concepcions il·lustrades influïran, també, en l'equipament sanitari i assistencial que donarà lloc no solament en un millor condicionament del Hospital de la Santa Creu, sinó que també a la introducció de nous ensenyaments mèdics com fou l'Acadèmia de Cirurgia destinada a la formació de metges cirurgians i d'institucions com l'Acadèmia Medico Practica de Barcelona . S'obrirà aleshores la casa de Caritat gran centre benèfic per asilar a pobres i recollir a càrrec de l'Estat els infants abandonats.

Per a la formació de tècnics i professionals (mestres d'obres, agrimensors, arquitectes...) la Junta de Comerç organitzà varies escoles que assoliran una gran importància científica i d'aplicació a les arts industrials i artístiques, afavorides per la creació d'altres institucions científiques com l'Acadèmia de Matemàtiques per la formació d'Enginyers militars i l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona

Fora muralles, més enllà de la zona polèmica (establerta per les fortificacions on no es podia aixecar cap construcció estable) s'inicià el creixement de petits nuclis relacionats amb molins, prats d'indianes, activitats rurals i ramaderes; en mig de masos i masies sovintejaren grans finques d'esbarjo com la del marques d'Alfarràs convertida actualment en el parc del laberint.

Imatge: Buscar imatge Museu Medicina

ARQUITECTURA I MEDICINA A BARCELONA. 3. El prestigi de la professió quirúrgica

3.3. Recorreguts per la Barcelona dels segles XVIII i primera meitat del XIX

Sobre un plànol actual localitzar els següents punts:

1. Palau de la Virreina

Rambla, 49

Aquest palau aixecat a la part de ponent de la Rambla entre mig de convents es un dels palaus mes representatius que es varen construir per part de la noblesa i l'alta burgesia a la Rambla quan aquesta part de la ciutat fou urbanitzada com a passeig.

El palau de la Virreina, situat en front del palau Moja (un altre exemple de palau nobiliari), fou construït per iniciativa de Manuel d' Amat i Junyent virrei del Perú i marquès de Castellbell. Les obres iniciades el 1772 s'enllestiren anys després.

El conjunt que presenta una clara influència francesa es una de les millors construccions barroques d'arquitectura civil de la ciutat. La façana dividida en cinc cosos separats en pilastres consta de dos plantes i una cornisa de grans proporcions, presenta un remarcable conjunt de balconades; l'interior s'articula entorn d'un gran pati i manté l'estructura i la decoració original

Aquest palau abandonat pels propietaris fou adquirit per l'Ajuntament i convertit en Museu.

2. La Reial Academia de Cirurgia

Carrer del Carme, 47

Aquesta institució mèdica es troba situada al Raval dintre del conjunt hospitalari de la santa Creu. (veure Fitxa.)

3. La Casa de Caritat

Carrer de Montalegre, 1-3

Aquest centre assistencial fou creat el 1802 en l'antic edifici de de les monges de Nostra senyora de Montalegre que des del 1792 s'havia convertit en l'Hospici.

Primer s'en varen fer càrrec ordes religioses i el 1839 passà a dependre de la junta de beneficència i posteriorment de la Diputació de Barcelona.

Atenia a nens abandonats, joves, i homes i dones pobres grans sense llar

La Casa de Caritat vivia dels ajuts públics i privats a mes a mes dels arrendaments dels banys públics, de les rifes benèfiques dels trasllat de còdors al cementiri, així com del treball dels asilats.

L'edifici ampliat en diferents moments conserva la façana austera de la construcció original, tot i que recentment s'en enderrocà una part per construir el Museu d'Art Contemporani i instal·lar el Centre de Cultura Contemporània.

L'interior conserva l'estructura en patis: el pati de les Dones amb bella decoració ceràmica i el pati Manning d'estil renaixentista amb arcades sobre columnes toscanes i arrambadors de ceràmica vidriada.

4. Ca l'Erasme.

Carrer del Carme, 106.

Al carrer del Carme es conserva la casa-palau d'Erasme de Gònima important fabricant d'indianes, emprenedor representant de la naixent burgesia industrial i manufacturera del segle XVIII. La casa formava part d'un ampli conjunt fabril que començà la seva activitat al darrer terç del S.XVIII i es mantingué en peu fins a mitjans segle XX.

L'interior estructurat entorna a un pati conserva bona part de la decoració original i del jardí.

Aquesta part del Raval es convertí a la primera mitad del segle XIX en un espai industrial i obrer. Al costat de Cal'Erasme es troben un conjunt de cases per a treballadors, probablement aixecades pel propietari de la fàbrica., mentre que en els propers carrers de Carretes, Riereta i reina Amàlia podem veure encara construccions industrials d'aquest període.

5. Acadèmia de Matemàtiques

Carrer Comerç, 36

A la construcció de la Ciutadella va suposar una important remodelació d'aquesta part de la ciutat. Es varen enderrocar el barri de Ribera i varis convents com el de santa Clara i parcialment el de Sant Agustí.

Precisament aprofitant les restes d'aquest convent s'hi va ubicar a partir del 1720 l'Acadèmia de Matemàtiques important centre científic de formació dels enginyers militars- Aquests professionals al servei de la Corona, experts en cartografia, artilleria, fortificacions i arquitectura militar varen dur a terme les principals obres públiques de la península i de l'Amèrica espanyola al llarg dels segles XVIII i XIX.

A les restes gòtiques del convent (part del pati i diverses sales s'integra en la nova construcció de caràcter neoclàssic que resta en peu., i en la qual s'hi instal·là posteriorment una guarnició militar. Actualment el conjunt aixopluga un Centre Cívic i el Museu de la xocolata

Prop de l'Acadèmia es troba el parc de la Ciutadella urbanitzat a finals segle XIX sobre l'antiga fortalesa de la qual només en resta l'Arsenal (actualment parlament de Catalunya), l'església i la casa del Governador (Institut Verdaguer).

6. Església de Sant Miquel del Port

Plaça de Sant Miquel, 39

L'església de Sant Miquel presideix el barri de la Barceloneta. Aquest barri fou aixecat fora muralles el 1753 amb un traçat ortogonal d'illes allargades i parcel·les, regulars i cases totes iguals en raó de l'endegament del port i de les necessitats de cases per la creixent població barcelonina.

L'església fou construïda entre 1753-55 al mateix moment que la urbanització del nou barri, segons projecte de Joan Martín Cermeño amb els mestres d'obres Damià Ribas i Francesc Paredes Està dedicada a Sant Miquel patró del promotor de barri el capità general Miguel d'Avalos Spinola marques de la Mina.

La façana respon al model d'església barroca acadèmica, amb tres cossos delimitats per dobles columnes i coronada per un frontó

L'interior inicialment de planta quadrada i d'una sola nau fou reformat i ampliat per l'arquitecte Elies Rogent el 1863.

L'any 1936 foren destruïdes les escultures de la façana, i el sepulcre el marques de la Mina; recentment s'ha reposat la imatge de sant Miquel.

El barri de la Barceloneta conserva, malgrat el pas del temps la traça de carrers i alguna casa original (de planta baixa i pis amb elements neoclàssics) com la dels carrer sant Carles núm. 6. A final del passeig Joan de Borbó, al moll de pescadors, es troba la torre del rellotge aixecada el segle XVIII quan es va construir el port.

7.El Cementiri Vell de Poblenou.

Avinguda Icària- carrer Taulat núm. 2.

El Cementiri del poblenou planificat fora muralles a les darreries del segle XVIII (1775) amb la finalitat de substituir els vell fossars d'esglésies i convents, acomplia les disposicions de Carles IV sobre els enterraments a la ciutat.

El recinte al que s'accedeix per un espai àjardinat semicircular presenta un traçat rectangular.

Un dels millors exemples d'arquitectura funerària de caràcter neoclàssic del nostre país. Es bastí segons projecte d'Antoni Ginesi el 1818 i ampliat entre 1849-1852

En el seu recinte es troben nombroses tombes de la burgesia industrial del segle XIX, obra d'excel·lents escultors així com les tombes de figures de la medicina, la ciència i la política de la Barcelona d'aquells anys. Es destacable en la part central, l'espai destinat als enterraments de les víctimes de l'epidèmia de febre groga de 1820.

ARQUITECTURA I MEDICINA A BARCELONA. 3. La Barcelona del Col·legi de Cirurgia.	
3.4. Reial Col·legi de Cirurgia de Barcelona	
Adreça física	Carrer del Carme, 47.
Adreça web
És visitable? [] Si [] No	Horaris de visita: s'ha d'esbrinar
Descripció històrica i arquitectònica	
Funció original i evolució	<p>Les institucions borbòniques van fomentar dues escoles militars obertes a les tendències europees: l' Acadèmia de Matemàtiques i el Reial Col·legi de Cirurgia. Creat el 1760, el nou col·legi de cirurgia s'establí en el recinte de l'Hospital de la Santa Creu, davant de la Casa de Convalescència. La seva funció era la formació de cirurgians per l'exèrcit i, si en sobraven, es podien dedicar a l'assistència de la població civil, com de fet es produí.</p> <p>L'edifici és de petit volum, totalment compacte, sense pati i ordenat al voltant de la peça principal: un gran amfiteatre anatòmic, totalment circular, cobert per una cúpula esfèrica coronada amb una llanterna barroca. L'amfiteatre, amb grades de pedra, s'utilitzava per a classes pràctiques de dissecció anatòmica de cadàvers que proporcionava l'Hospital. Al bell mig del saló hi ha l'antiga taula de marbre de disseccions, una de les poques que es conserven a Europai i, davant la graderia de pedra hi ha una filera circular de cadires de fusta tallada i daurada d'estil rococó. Sota el finestral, damunt l'últim graó d'escala hi ha un bust de marbre d'en Pere Virgili dins una fornícula de marbres de colors que presideix l'amfiteatre. Es conserva també el pou ornamentat amb rajoles d'on es pouava l'aigua per netejar els cadàvers.</p> <p>L'any 1843 el Col·legi de Cirurgia es va transformar en "Facultat de Ciències Mèdiques" i durant dos anys reuní també l'ensenyament de farmàcia que de seguida es va separar. L'edifici de la facultat s'havia pensat per cinquanta alumnes i arribà a tenir-ne més de mil. L'any 1906 la facultat es va traslladar a l'edifici de nova planta del carrer Casanova.</p>
Estil arquitectònic	Aquest edifici, construït amb pedra de Montjuic, és d'una elegant sobrietat i cal considerar-lo com el primer d'estil neoclàssic alçat a Barcelona. Es el resultat de la interacció entre el pensament racionalista científic i la lògica constructiva dels mestres d'obres locals.
Funció actual	Des de l'any 1929 és la seu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Per saber més d'aquesta institució anar a http://www.ramc.cat/historia.php

<i>Sabies que...</i>	
Sobre medicina...	<p>Ben al contrari de la medicina que encara tenia en el segle XVIII forts components arcaïtzants i medievals , la cirurgia, molt més concreta, s'havia desenvolupat eficaçment i l'esperit científic de la Il·lustració havia de donar-li una gran volada. Així mentre que els metges formats a les universitats es movien encara en el camp de l'especulació teòrica, molt sovint a tocar de la filosofia i de la religió i amb molt poques bases científiques, els cirurgians assoliren amb una praxis molt més concreta, un paper destacat en el progrés sanitari general. La formació en els col·legis de cirurgia va consolidar un model d'aprenentatge , eminentment pràctic i dirigit a mostrar la seva utilitat als interessos militars de l'Estat. Com a resultat, la professió quirúrgica va aconseguir autonomia i prestigi.</p> <p>Figures importants d'aquest període foren Pere Virgili, el gran reformador de l'ensenyament en el segle XVIII i Antoni de Gimbernat, anatòmic de prestigi europeu en el seu temps.</p>
Sobre societat...	
<i>Localització i informació gràfica</i>	
<p>Imatge antiga:</p> <p>Fotografia o gravat . Arxiu Museu Historia Medicina</p>	<p>(Fotografia)Actual</p> <p>Fotografia. Arxiu Museu Historia Medicina</p>